

В.М. Меженський,
доктор сільськогосподарських
наук,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України

УДК 001.4 (477): 582.688.3: 634.73

До питання упорядкування українських назв рослин. Повідомлення 1. Назви видів роду *Vaccinium* L.

Розглянуто номенклатуру роду *Vaccinium*, застосування назв аборигенних й інтродукованих видів та найменування плодкових культур, що утворені на основі цих видів. Запропоновано перейти до бінарної системи назв видів роду *Vaccinium* у широкому сенсі на основі української родової назви лохина, що найбільш відповідає принципам добору родових назв.

Ключові слова:

сорт люпину, Програма, дослідження сортів люпину, методика, стандарт, польова експертиза, напрям використання люпину.

Вступ. Рід *Vaccinium* L. триби *Vaccinieae* підродини *Vaccinioideae* Arnott родини *Ericaceae* Juss. порядку *Ericales* Bercht. & J.Presl. налічує в 30 секціях 450 видів [1, 2]. Деякі види роду *Vaccinium* мають значення як плодів й лікарські рослини. У природній флорі України трапляється 4 (6) види цього роду, який вітчизняні ботаніки традиційно поділяють на 2–3 окремих роди [3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10]. З використанням видів, які походять з Північної Америки, створено численний сортимент і розвинуто промислово культуру світового значення. Плодові сорти американської лохини та американської журавлини мають комерційне значення, їх культивують у багатьох країнах світу. Останнім часом вони набули поширення й в Україні, але невирішеною проблемою є плутанина в назвах місцевих й інтродукованих видів.

Мета роботи полягає у розгляді існуючих назв видів роду *Vaccinium* s.l., що мають економічне значення, й упоряд-

куванні їх на основі сучасної систематики та визначенні назв плодкових культур, які створені на основі цих видів.

Результати. Кожен народ має власну систему назв рослин, яка складалася під час взаємодії людей з рослинним світом. Українці застосовують декілька десятків назв для позначення представників роду *Vaccinium* [11, 12], зокрема афіна, борина, брусниця, буяхи, гоґодзи, журавлина, камениця, квасниця, лохина, пияки, чорниця тощо.

Важливу роль у розробці української наукової ботанічної номенклатури відіграв "Словник ботанічної номенклатури" [13], виданий в 1928 р. У ньому види роду *Vaccinium* отримали назви: *V. myrtillus* L. – черниця, *V. oxycoccus* L. – журавина, *V. uliginosum* L. – лохина, *V. vitis-idaea* L. – брусниця. У даному випадку, укладачі поступилися принципом бінарності перед принципом народності, надавши перевагу народним однослівним назвам. Ці назви від-

повідали номенклатурі роду, котрої дотримувалися тогочасні ботаніки [14].

У подальшому вітчизняні ботаніки погодилися з поділом роду *Vaccinium* на два: власне рід *Vaccinium* (Брусниця. Чорниця. Буяхи) та рід *Oxycoccus* Adans. (Журавлина) [4]. До першого роду належать *V. myrtillus* – чорниця, *V. uliginosum* – буяхи, лохина, *V. vitis-idaea* – брусниця, до другого – *O. quadripetalus* Gilib. – журавлина чотирпелюсткова, *O. microcarpus* Turcz. ex Rupr. – журавлина дрібноплідна. Північноамериканські види *V. corymbosum* L. та *V. pennsylvanicum* Lam. найменовано, відповідно, *буяхами високорослими* та *буяхами низькорослими*, тобто надано перевагу назві буяхи перед лохиною.

Коли рід *Rhodococcum* (Rupr.) Avror. (Брусниця) було виокремлено з роду *Vaccinium*, для *Rh. vitis-idaea* (L.) Avror. залишили колишню назву – брусниця [3]. Замінили *O. quadripetalus* на пріоритетну назву *O. palustris* Pers. – **журавлина болотна** та

До питання упорядкування українських назв рослин.
Повідомлення 1. Назви видів роду *Vaccinium* L.

виправили українську назву *O. microcarpus* на журавлину дрібноплоду. Назву родини залишили як Брусничні, хоча вона не утворена від назви типового роду, як це зазвичай робиться.

У номенклатурному переліку судинних рослин України [10] родину Vaccinaceae S.F.Gray включено до складу родини Ericaceae, брусницю повернуто до роду *Vaccinium*. Для природної флори України наведено *O. microcarpus*, *O. palustris*, *V. myrtillus*, *V. uliginosum*, *V. vitis-idaea* та *V. gaultherioides* Bigelow, яку вважають подібною до *V. uliginosum*. У чотиримовному словнику назв рослин [15] *V. vitis-idaea* та види *Oxycoccus* традиційно названі брусницею та журавлиною. Назву чорниці (у множині!), окрім *V. myrtillus* і *V. scoparium* (sect. *Myrtillus*), мають *V. canadense*, *V. corymbosum*, *V. pallidum* (sect. *Cyanococcus*) та *V. stamineum* (sect. *Polycodium*). Натомість буярами названі не тільки *V. uliginosum* (sect. *Vaccinium*), а й споріднені з чорницею *V. ovalifolium*, *V. parvifolium* (sect. *Myrtillus*).

Автори "Тримовного словника..." [6] спробували привести українські назви до якомога більшої відповідності до авторської латини. При цьому вони вважали за потрібне відійти у можливій мірі від народних назв. Види роду *Oxycoccus*, що в перекладі з латини дослівно значить Кислоплідниця, найменували: *O. microcarpus* – журавлина дрібноплода, *O. palustris* – журавлина болотяна. Види роду *Vaccinium* звели до загальної родової назви Чорниця: *V. gaultherioides* – чорниця гаультерієподібна, *V. myrtillus* – чорниця миртова, *V. uliginosum* – чорниця (буяхи, лохина) сира,

V. vitis-idaea – чорниця (брусниця) повзуча та її підвид *V. vitis-idaea* subsp. *minor* – чорниця повзуча підвид менша.

Уніфікування українських назв й перехід до повної бінарності, здійснені авторами вищезгаданого словника, можна вважати кроком уперед, хоча те, як це зроблено не є бездоганним. Зокрема переклади *uliginosum* = сира*, *vitis-idaea* = повзуча не можна вважати вдалим. На нашу думку, кращими варіантами є *uliginosum* = багнова, або драговинна, *vitis-idaea* (дослівно виноград, виноградова лоза або витка, сланка чи повзуча рослина з гори Іда) = виноградова, або сланка, так як епітет *повзучий* застосовують для поширеного в назвах рослин латинського видового епітета *repens*. Дискусійним є вибір назви чорниця, як єдиної для усіх видів роду *Vaccinium*, тим паче що типом роду є найпоширеніший *V. uliginosum*, а не *V. myrtillus* [16]. До речі, відомий ботанік О.Л. Луна [17], описуючи у словнику-довіднику найважливіші рослини флори України, наводить статтю про лохину (буяхи), не згадуючи про чорницю взагалі.

Вибір назви роду є стрижневою проблемою формування національної номенклатури [11]. Він ґрунтується на трьох принципах, визначених німецьким ботаніком Й. Пляннером. По-перше, для іменування роду слід вживати найпоширенішу національну назву; по-друге, якщо таких назв декілька, то серед них треба обрати ту, яка добре відповідала б усім (чи більшості) видам даного роду; по-третє, якщо й такої назви не знайдеться, то серед різних фітонімів, відомих серед пред-

ставників цього роду, треба вибрати якийсь нейтральний, не особливо семантично яскравий.

На думку Ю. Кобіва [11], із такої схеми можливі винятки, наприклад чорниця звичайна, брусниця і лохина не потребують спільної назви. Він вважає, що для загально-відомих видів *V. myrtillus*, *V. vitis-idaea*, *V. uliginosum* замість бінарних назв варто зберегти однослівні народні назви, хоча для роду *Vaccinium* надає перевагу назві Чорниця, наводячи Буяхи та Борина як другорядні синоніми. Для чорниці звичайної (*V. myrtillus*) вказано синонімічні назви афіна, борівка чорниця, черниця, чірниця, чорниця, чорниця, яфинник та ще 49 народних назв. Для *V. uliginosum* рекомендовано назви буяхи і лохина. Синонімічними є борина лозянка, борівка глухуня, глухуня, лозянка, лохуня та ще 37 народних назв. Брусниця (*V. vitis-idaea*) має синонімічні назви борина властива, борина звичайна, борівка брусниця, брусниця червона та ще 68 народних назв. Українською родовою назвою *Oxycoccus* є журавлина. Малопоширена *O. microcarpus* має тільки одну рекомендовану назву – ж. дрібноплода, *O. palustris* – дві рівнозначні: ж. болотяна і ж. звичайна. Синонімічними назвами *O. palustris* є борина журавина, журавина, журавлина болотна, журавлина чотирипелюсткова та ще 12 народних назв.

У російськомовних ботанічних працях кінця XIX сторіччя застосовували однослівні назви видів роду *Vaccinium*: *V. myrtillus* – "черника", *V. uliginosum* – "голубика"*, *V. vitis-idaea* – "брус-

* для *Gnaphalium uliginosum* наводиться переклад видового епітету як «вологий»

До питання упорядкування українських назв рослин.
Повідомлення 1. Назви видів роду *Vaccinium* L.

ника", *V. oxycoccus* – "клюква" [14]. Російські назви "черника", "брусника" практично співпадають з українськими, а "голубика" і "клюква" є відповідниками назв "буяхи, лохина" і "журавлина". У "Флорі СРСР" [8] до роду *Vaccinium* ("Черника") віднесено: *V. myrtillus* – "черника", *V. uliginosum* – "голубика, гоноболь", *V. vitis-idaea* – "брусника", *V. praestans* Lamb. – "красника", *V. arctostaphylos* L. – "черничник кавказский, кавказская черника", *V. hirtum* Thunb. – "черничник волосистый", *V. ovalifolium* Smith – "черничник овальнолистий". Як видно з переліку, російські видові назви не співвіднесені з родовою назвою. В одних випадках вони є однослівними, причому для *V. uliginosum* наведено дві рівноправні назви, в інших родова назва має чомусь форму "черничник", що відмінна від зазначеної родової назви "черника", яка співпадає з видовою назвою *V. myrtillus*.

За іншою капітальною працею [9] рід *Vaccinium* ("Черника") містить 5 видів, що у дикому стані трапляються на території Росії, в т.ч. *V. myrtillus* – "черника", *V. uliginosum* – "голубика", *V. vitis-idaea* – "брусника", *V. praestans* – "красника", *V. arctostaphylos* – "черника кавказская". Бінарна назва із застосуванням родової назви "черника" надана лише *V. arctostaphylos* та інтродукованій з Північної Америки *V. corymbosum* – "черника щитковоя". Виокремлений рід *Rhodococcum* (Rupr.) Avror. ("Брусника") складається з *Rh. vitis-idaea* – "брусники обыкновенной" та *Rh. minus* (Lodd.) Avror. "брусники мел-

кой". Представники спорідненого роду *Oxycoccus* Adans. ("Клюква") мають російські бінарні назви. Це дикорослі *O. quadripetalus* Gilib. – "клюква четырехлепестная", *O. microcarpus* Turcz. ex Rupr. – "клюква мелкоплодная" та інтродукована з Північної Америки *O. macrocarpus*** (Aiton) Pers. – "клюква крупноплодная".

У сучасних працях російських ботаніків рід *Rhodococcum* повернуто до складу роду *Vaccinium* [5, 18], а сам рід отримав нову назву "Вакциниум". Тому видові назви узгоджено з родовою: *V. myrtillus* – "вакциниум обыкновенный, или черника обыкновенная", *V. uliginosum* – "вакциниум болотный, или голубика", *V. arctostaphylos* – "вакциниум кавказский, или черничник кавказский", *V. hirtum* – "вакциниум волосистый, или черничник волосистый", *V. axillare* Nakai – "вакциниум пазушный, или черника пазушная", *V. ovalifolium* – "вакциниум овальнолистый, или черника овальнолистая" [19]. Як синоніми до них наведено традиційні однослівні назви та назви з родовими назвами "черника" або "черничник".

В іншій ботанічній роботі [18] за родиною Vaccinaceae збережено назву "Брусничные", а рід *Vaccinium* ("Вакциниум") має синонімічні назви "Черника, голубика, красника". Для одних видів наведено нові російські назви зі збереженням синонімічних старих однослівних назв: *V. myrtillus* – "вакциниум обыкновенный, черника", *V. uliginosum* – "вакциниум болотный, голубика", *V. vitis-idaea* – "вакциниум

обыкновенный, брусника", *V. praestans* – "вакциниум выдающийся, красника". Інші види роду, що трапляються в Росії мають бінарні російські назви.

Плодівники з самого початку для позначення *V. corymbosum* застосували назву "голубика высокая" [7], причому етимологія російської назви збігається зі значенням англійської назви "blueberry". Інші американські види та *V. uliginosum* також названі "голубиками". Назва "черника" співвідноситься лише з *V. myrtillus* та *V. arctostaphylos*.

У російському перекладі однієї з глав колективної монографії "Advances in Fruit Breeding" [20], присвяченій селекційному вдосконаленню видів роду *Vaccinium* як плододових культур назві "голубика" надано безсумнівної переваги. Її застосовано до представників чотирьох внутрішньородових груп роду *Vaccinium* за тогочасною класифікацією, а саме *V. uliginosum*, *V. occidentale* A.Gray ("голубику"), *V. ovatum* Pursh (каліфорнійська "голубика"), *Herpothamnus* (сланка "голубика"), *Syanococcus* (справжні, або гронові "голубику"). Чорницями названо представників двох груп: *Euvaccinium* ("черники") і *Polycodium* ("черника тычиночная"). "Голубики", що вирощуються для отримання товарної продукції, належать до трьох головних груп. Першу складають чагарничкові "голубики": *V. myrtilloides* Michx. – канадська, або оксамитоліста "голубика" і *V. angustifolium* Aiton – звичайна чагарничкова "голубика". Другу групу складають висококущові "голубики":

* Тут й далі, цитуючи російськомовні публікації, ми користуємося цією російською назвою, українським відповідником якої є дві назви «буяхи» й «лохина».

** Правильно *O. macrocarpon*

До питання упорядкування українських назв рослин.
Повідомлення 1. Назви видів роду *Vaccinium* L.

V. corymbosum і *V. australe*, третю – *V. ashei* – "голубика" *Ewi* ("кроляче око"), яка є складним міжвидовим гібридом.

Для позначення цих рослин застосовують слово "голубика", як родову назву та назву культури [21, 22], причому садівники чітко розрізняють культури, відносячи до "голубики" – *V. angustifolium*, *V. australe*, *V. corymbosum*, *V. myrtilloides*, *V. uliginosu* тощо, до чорниці – *V. myrtillus*, *V. hirtum*, *V. ovalifolium* й низку інших видів, до брусниці – *V. vitis-idaea*, до журавлини – *V. oxycoccus*, *V. microcarpum*, *V. macrocarpon*, *V. erythrocarpus* й *V. hagerupii* [21]. Видовою назвою *V. corymbosum* є "голубика щиткова", або останнім часом "вакциниум щиткової".

В Україні процес найменування виявився напрочуд складним, коли з поширенням іноземних сортів, створених на основі *V. corymbosum* та інших північноамериканських видів, виникла потреба дати культурі взагалі та видам зокрема українських назв. Хоча в українській ботанічній літературі *V. corymbosum* вперше отримала назву *буяхи високорослі* [4], автор сучасної праці [23], присвяченій вирощуванню її в культурі, вжив назву іншого виду, а саме *V. myrtillus* – *чорниця*, що призвело до непорозуміння. До Державного реєстру сортів рослин придатних для поширення в Україні сорти *V. corymbosum*, названої *чорницею щитковою* (*seedy dewberry*, *great whortberry**) було вперше занесено в 2008 році [24]. У наступному виданні реєстру [25] ці ж самі сорти віднесли вже до *V. myrtillus*, якій надали українських назв – *чорниця щиткова* (*лохина високоросла*). Пізніше

їм повернули латинську видову назву *V. corymbosum*, але з українським і англійським відповідниками іншого виду – *чорниця* (*bilberry*). У наступних рядках цього ж видання реєстру наведено нові сорти цієї ж культури, що зареєстровані у 2012 р. Вони позначені вже як належні до *V. corymbosum* – *лохини високорослої* (*blueberry*). Сорти, які зареєстровано в 2013 р., віднесено до *V. myrtilloides* – чорниці канадської (*Canada blueberry*) [26]. Подібна плутанина призводить до того, що одні й ті ж автори [27, 28, 29] в наукових статтях, опублікованих упродовж одного року по чергово іменують *V. corymbosum* лохиною, буяхами та чорницею. У деяких наукових працях замість української назви цієї рослини вжито російську назву "голубика" [30]. Нову культуру в україномовних публікаціях іменують чорницею та лохиною або буяхами, додаючи інколи уточнюючі прикметники *американська*, *великоплода*, *високоросла* тощо.

Вважаємо за доцільне встановити єдину уніфіковану українську назву для всіх видів роду *Vaccinium* на основі принципів, які сформульовано Пляннером. Не варто наслідувати приклад російської номенклатури та вводити родову назву у формі *Вакциній* за наявності власних назв слов'янського походження. Назва *Чорниця* суперечить другому принципу Пляннера, бо не відповідає багатьом іншим видам роду, особливо з червоними плодами, бо експресивно вказує на чорне забарвлення плодів й соку. Чорницею українці звать також *Rubus caesius* L. [11, 12]. Крім того типом роду замість чорниці (*V. myrtillus*)

встановлено саме *V. uliginosum*, яка має дві наукові українські назви. З них назва *Лохина* відповідає більшості принципів Пляннера, бо підходить до інших видів роду й є нейтральнішим фітонімом, ніж *Буяхи*. Назва належить до жіночого роду, який за прадавньою традицією застосовують для позначення рослин, що мають їстівні плоди та добре вписується в українську систему назв рослин, маючи суфікс *-ина*, подібно іншим рослинам, зокрема ягідним (малина, калина, смородина, шипшина).

Для найменування плодів культур придатні традиційні назви – чорниця, лохина, брусниця, журавлина, які можна поширити на систематично споріднені види плодів рослин. На жаль, більшість таксонів роду *Vaccinium* ще не охоплена філогенетичними дослідженнями, тому не відомо чи можна поширити назву чорниця не тільки на представників інших таксономічних груп, окрім секцій *Myrtillus*, *Macropelma* і *Hemimyrtillus*, як вказано в табл. 1. Або навпроти переглянути склад цих секцій, які є парафілетичними [31]. За потреби можна ввести уточнюючі назви, наприклад, *V. arctostaphylos* відповідає назва кавказька чорниця, видам секції *Macropelma* – гавайська чорниця, або огело. Для секції *Suaucoccus* придатна назва американська лохина, для сортів, що походять від *V. corymbosum*. – високоросла лохина, від *V. myrtilloides* – канадська лохина тощо. Тобто, рослини можуть мати загальну або уточнюючу назву, якщо представники окремих секцій чи найважливіших видів мають виразні особливі риси.

* Correctly *great whortleberry*

ЕКСПЕРТИЗА СОРТІВ РОСЛИН

До питання упорядкування українських назв рослин.
Повідомлення 1. Назви видів роду *Vaccinium* L.

В табл. 1 наведено назви й синоніміку найбільш відомих видів з 14 секцій роду *Vaccinium* s.l. згідно з даними [2, 16, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37].

Перші сорти лохини *V. angustifolium* 'Rassel', *V. corymbosum* 'Brooks', *V. formosum* 'Rubel', *V. angustifolium* × *V. formosum* 'Cabot', 'Pionier', 'Katharine' мали одно- та двовидове походження, тоді як більшість сучасних

сортів, як правило, несуть гени принаймні трьох вихідних видів. Їх відносять до *V. corymbosum* hort., яка, звісно, не ідентична з *V. corymbosum* L. Для позначення гібридів *V. angustifolium* × *V. corymbosum* × *V. formosum* запропоновано колективну назву *V. ×covilleianum* Butkus & Pliszka – лохина Ковіллова [38].

Висновки. Найоптимальнішою українською назвою для

роду *Vaccinium* та для сортів, що походять від *V. corymbosum* й інших споріднених північно-американських видів є лохина. Назву чорниця допустимо застосовувати для позначення *V. myrtillus* та споріднених з нею видів. При введенні в культуру нових видів важливо визначитися з їхніми садівничими назвами і не сплутувати види та видові назви.

Таблиця 1

Назви ягідних культур та деяких видів роду *Vaccinium* s.l.

Видова назва			Українська назва культури
латинська	українська	англійська	
Subgenus <i>Vaccinium</i>			лохина (в т.ч. американська лохина, канадська лохина, високоросла лохина тощо)
Sect. <i>Vaccinium</i>			
<i>V. uliginosum</i> L. (<i>V. gaultherioides</i> Bigelow, <i>V. occidentale</i> A.Gray)	л. багнова чи л. драговинна, або лохина	bog bilberry	
Sect. <i>Cyanococcus</i>			
<i>V. angustifolium</i> Aiton (<i>V. brittonii</i> Porter ex E.P.Bicknell, <i>V. lamarckii</i> Camp, <i>V. pennsylvanicum</i> Lam.)	л. вузьколиста	lowbush blueberry	
<i>V. boreale</i> I.V.Hall & Aalders	л. північна	northern blueberry	
<i>V. caesariense</i> Mack.	л. цезарева	new jersey blueberry	
<i>V. carolinianum</i> Ashe	л. каролінська		
<i>V. corymbosum</i> L. (<i>V. atlanticum</i> E.P.Bicknell, <i>V. constablaei</i> A.Gray)	л. щиткова	highbush blueberry, great whortleberry	
<i>V. darrowii</i> Camp	л. Дарроу	darrow's (or evergreen) blueberry	
<i>V. dobbini</i> Burnham	л. Доббіна	dobbin's huckleberry	
<i>V. elliotii</i> Champ.	л. Елліота	elliott's blueberry	
<i>V. formosum</i> Andrews (<i>V. australe</i> Small)	л. красива	southern blueberry	
<i>V. fuscatum</i> Aiton (<i>V. arkansanum</i> Ashe, <i>V. atrococcum</i> (A.Gray) A.Heller)	л. бурувата	black highbush blueberry	
<i>V. hirsutum</i> Buckley	л. жорстковолосиста	hairy (-fruited) blueberry	
<i>V. ×marianum</i> P. Watson	л. приморська		
<i>V. myrtilloides</i> Michx. (<i>V. canadense</i> Kalm ex Richardson)	л. миртоподібна	canadian (or sour-top) blueberry, velvetleaf huckleberry	
<i>V. pallidum</i> Aiton (<i>V. altomontanum</i> Ashe, <i>V. vacillans</i> Kalm ex Torr.)	л. бліда	dryland (blue ridge, hillside) blueberry	
<i>V. simulatum</i> Small	л. подібна	upland highbush blueberry	
<i>V. tenellum</i> Aiton	л. ніжнувата	small black (or small cluster) blueberry	
<i>V. virgatum</i> Aiton (<i>V. amoenum</i> Aiton, <i>V. ashei</i> J.M.Reade)	л. прутова	smallflower (or rabbit-eye) blueberry	
Sect. <i>Batodendron</i>			
<i>V. arboreum</i> Marshall	л. деревна	farkleberry, sparkleberry	
Sect. <i>Herpothamnus</i>			
<i>V. crassifolium</i> Andrews	л. товстолиста	creeping blueberry	

ЕКСПЕРТИЗА СОРТІВ РОСЛИН

До питання упорядкування українських назв рослин.
Повідомлення 1. Назви видів роду *Vaccinium* L.

Продовження табл. 1

Видова назва			Українська назва культури
латинська	українська	англійська	
Sect. Polycodium			
<i>V. stamineum</i> L.	л. тичинкова	deerberry	
Sect. Bracteata			
<i>V. bracteatum</i> Thunb. (<i>V. buergeri</i> Miq., <i>V. malaccense</i> Wight)	л. приквіткова	sea bilberry	
Sect. Pyxothamnus			
<i>V. floribundum</i> Kunth (<i>V. mortinia</i> Benth.)	л. рясна	mortiño	
<i>V. meridionale</i> Sw.	л. полуденна		
<i>V. ovatum</i> Pursh	л. яйцеподібна	california (or evergreen, shot, blackwinter) huckleberry	
Sect. Myrtilus			чорниця (в т.ч. гавайська чорниця, кавказька чорниця тощо)
<i>V. caespitosum</i> Michx. (<i>V. geminiflorum</i> Kunth)	л. дернова	dwarf (or mexican) blueberry, dwarf bilberry	
<i>V. deliciosum</i> Piper (<i>V. coccineum</i> Piper)	л. ніжна	cascade bilberry, blue huckleberry	
<i>V. membranaceum</i> Douglas ex Torr. (<i>V. globulare</i> Rydb.)	л. перетинчаста	mountain bilberry, thinleaf huckleberry,	
<i>V. myrtilus</i> L. (<i>V. yatabei</i> Makino)	л. миртова, або чорниця	common bilberry, whortleberry	
<i>V. ovalifolium</i> Sm. (<i>V. alaskaense</i> Howell, <i>V. axillare</i> Nakai, <i>V. chamissonis</i> Bong.)	л. овальнолиста	oval-leaf (or alaska) blueberry	
<i>V. parvifolium</i> Sm.	л. дрібнолиста	red huckleberry, red bilberry	
<i>V. scoparium</i> Leiberg ex Coville	л. віникова	grouse whortleberry, red alpine blueberry	
Sect. Macropelma			
<i>V. calycinum</i> Sm. (<i>V. meyenianum</i> Klotzsch)	л. чашечкова	'ōhelo kau lā'au	
<i>V. dentatum</i> Sm.	л. зубчаста	'ōhelo	
<i>V. reticulatum</i> Sm. (<i>V. peleanum</i> Skottsb.)	л. сітчаста	'ōhelo 'ai	
Sect. Hemimyrtillus			
<i>V. arctostaphylos</i> L.	л. китицева		
<i>V. cylindraceum</i> Sm.	л. циліндрична		
<i>V. hirtum</i> Thunb. (<i>V. koreanum</i> Nakai, <i>V. usunoki</i> Nakai)	л. шорстка		
<i>V. padifolium</i> Sm. (<i>V. maderense</i> Link)	л. черемхолиста		
<i>V. smallii</i> A.Gray	л. Смола		
Sect. Praestantia			красніка
<i>V. praestans</i> Lamb.	л. відмінна	krasnika	
Sect. Vitis-idaea			брусниця
<i>V. vitis-idaea</i> L.	л. виноградова чи л. сланка, або брусниця	ling(on)berry, red whortleberry, cowberry, foxberry	
Subgenus Oxycoccus			журавлина
Sect. Oxycoccus			
<i>V. macrocarpon</i> Aiton	л. великоплода	american (or large) cranberry	
<i>V. oxycoccus</i> L. (<i>O. hagerupii</i> Å.Löve & D.Löve, <i>O. microcarpus</i> Turcz. ex Rupr., <i>O. oxycoccus</i> (L.) MacMill., <i>O. palustris</i> Pers., <i>O. quadripetalus</i> Gilib., <i>V. hagerupii</i> (Å.Löve & D.Löve) Ahokas, <i>V. microcarpum</i> (Turcz. ex Rupr.) Schmalh., <i>V. palustre</i> Salisb.)	л. кислоплода, або журавлина	common (or small) cranberry	
Sect. Oxycocoides			
<i>V. erythrocarpum</i> Michx.	л. червоноплода	southern mountain cranberry	

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Angiosperm Phylogeny Group. An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG III / B. Bremer [et al.] // Bot. J. Linn. Soc. – 2009. – Vol. 161, No. 2. – P. 105–121.
2. Vander Kloet, S. P. The genus *Vaccinium* in North America / S. P. Vander Kloet; Res. Branch, Agriculture Canada, Publ. 1828. – Ottawa: Minister of Supply and Services Canada, 1988. – 201 p.
3. Барбарич А.И. Семейство 76. Брусничные (Брусничні) – Vaccinaceae / А.И. Барбарич // Определитель высших растений Украины. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 136–137.
4. Барбарич А.И. Родина СІХ. Брусничні – Vaccinaceae Lindl. / А.И. Барбарич // Флора УРСР. – К.: Вид-во АН УРСР, 1957. – Т. 8. – С. 59–73.
5. Виноградова В.М. Ericaceae Juss. – Вересковые / В.М. Виноградова // Флора европейской части СССР. – Л.: Наука, 1981. – Т. 5. – С. 40–52.
6. Зиман С.М. Тримвний словник назв судинних рослин флори України / С.М. Зиман, Я.П. Дідух, Д.М. Гродзинський, М.М. Федорончук, О.В. Булах. – К.: Фітосоціоцентр, 2008. – 319 с.
7. Розанова М.А. Брусничные / М.А. Розанова // Культурная флора СССР. – М.; Л.: Госсельхозиздат. – 1936. – Т. 1. – С. 240–276.
8. Род СХХІV. Брусничные – Vaccinaceae Lindl. // Флора СССР. – М.; Л.: Изд-во АН ССР, 1952. – Т. 18. – С. 93–104.
9. Соколов С.Я. Сем. 89. Брусничные – Vaccinaceae Lindl. / С.Я. Соколов, Н.В. Шипчинский // Деревья и кустарники СССР. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1960. – Т. 5. – С. 352–367.
10. Mosyakin S.L. Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist / S.L. Mosyakin, M.M. Fedoronchuk; M.G. Kholodny Inst. Bot. – Kyiv, 1999. – 345 p.
11. Кобів Ю. Словник українських наукових і народних назв судинних рослин. – К.: Наук. думка, 2004. – 800 с.
12. Смик Г.К. Корисні та рідкісні рослини України. Словник-довідник народних назв / Г.К. Смик. – К.: Укр. енциклопедія, 1991. – 412 с.
13. Словник ботанічної номенклатури (Проект). – К.: Держ. вид-во України, 1928. – 313 с.
14. Шмальгаузен И. Флора Средней и Южной России, Крыма и Северного Кавказа / И. Шмальгаузен. – К.: И.Н. Кушнерев и Ко, 1897. – Т. 2. – 752 с.
15. Гродзинський Д.М. Чотиримовний словник назв рослин (українсько-російсько-англійсько-латинський) / Д.М. Гродзинський. – К.: Фітоцентр, 2001. – 312 с.
16. *Vaccinium* Linnaeus // Index Nominum Genericorum / Inter. Assoc. Plant Taxonomy. – URL: <http://botany.si.edu/ing/INGsearch.cfm?searchword=-Vaccinium>.
17. Словник-довідник з ботаніки / П.М. Береговий [та ін.]; за ред. І.П. Білоконя, О.Л. Липи. – К.: Рад. школа, 1965. – 588 с.
18. Коропачинский И.Ю. Древесные растения Азиатской России / И.Ю. Коропачинский, Т.Н. Востовская. – Новосибирск: Изд-во СО РАН, филиал «Гео», 2002. – 707 с.
19. Алексеев Ю.Е. Деревья и кустарники. Энциклопедия природы России / Ю.Е. Алексеев, П.Ю. Жмылев, Е.А. Карпухина. – М.: АБФ, 1997. – 589 с.
20. Галетта Д.Дж. Голубика и клюква / Д.Дж. Галетта; пер. Г.Н. Мирошниченко // Селекция плодовых растений. – М.: Колос, 1981. – С. 215–274.
21. Витковский В.Л. Плодовые растения мира / В.Л. Витковский. – СПб; М.; Краснодар: Лань, 2003. – 591 с.
22. Рипа А.К. Клюква крупноплодная, голубика высокая, брусника / А.К. Рипа, В.Ф. Коломийцева, Б.А. Аудриня. – Рига: Зинатне, 1992. – 216 с.
23. Андрусів Б.М. Вирощуємо чорницю / Наук. тов-во ім. Шевченка – Львів, 2006. – 110 с.
24. Державний реєстр сортів придатних для поширення в Україні (витяг станом на 15.04.2009) / Держ. служба з охорони прав на сорти рослин. – К.: Алефа, 2009. – 242 с.
25. Державний реєстр сортів придатних для поширення в Україні (витяг станом на 15.04.2011) / Держ. служба з охорони прав на сорти рослин. – К.: Алефа, 2011. – 300 с.
26. Державний реєстр сортів придатних для поширення в Україні у 2013 р. (реєстр є чинним станом на 17.12.2013) / Держ. ветерин. та фітосаніт. служба України. – К., 2013. – URL: http://vet.gov.ua/sites/default/files/-ReestrEU-2013-12-17_full.pdf.
27. Гонтар В.Т. Урожайність та якість ягід буяхів за умов Лісостепу України / В.Т. Гонтар, В.О. Сіленко, С.В. Марченко // 36. наук. праць Вінниц. нац. аграр. ун-ту: сер. с.-г. наук. – 2013. – № 74, вип. 4. – С. 117–124.
28. Сіленко В.О. Якісні показники плодів лохини (буяхів) в умовах Києва / В.О. Сіленко, В.Т. Гонтар, Марченко С.В. // Наук. вісник Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України: сер. Агронімія. – 2013. – Вип. 183, ч.1. – С. 26–29.
29. Сіленко В.О. Якісні та товарні ознаки ягід чорниці щиткової (*Vaccinium corymbosum* L.) в умовах Київської обл. / В.О. Сіленко, С.В. Марченко // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2013. – № 4. – С. 40–43.
30. Пиж'янова А.А. Вплив сорту і типу пагона на укорінюваність зелених стеблових живців голубики високорослої (*Vaccinium corymbosum* L.) / А.А. Пиж'янова, А.Ф. Балабак // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2013. – № 2. – С. 42–45.
31. Powell E.A. Hawaiian blueberries and their relatives –

- A phylogenetic analysis of *Vaccinium* L. sections *Macropelma* (Klotzsch) Hooker f., *Myrtilus* Dumortier, and *Hemimyrtillus* Sleumer / E.A. Powell, K.A. Kron // *Syst. Bot.* – 2002. – Vol. 27. – P. 768–779.
32. Camp W.H. The North American blueberries with notes on other groups of *Vacciniaceae* // *Brittonia*. – 1945. – Vol. 5. – P. 203–275.
33. Classification for Kingdom Plantae Down to Genus *Vaccinium* L. / USDA, NRCS. – URL: <http://plants.usda.gov/java/ClassificationServlet?source=-display&classid=VACCI>.
34. Kron K.A. Phylogenetic relationships within the blueberry tribe (*Vaccinieae*, *Ericaceae*) based on sequence data from *MATK* and nuclear ribosomal ITS regions, with comments on the placement of *Satyria* / K.A. Kron, E.A. Powell, J.L. Luteyn // *Amer. J. Bot.* – 2002. – Vol. 89, No. 2. – P. 327–336.
35. Species in GRIN for genus *Vaccinium* / USDA, ARS, Nat. Genet. Resour. Program (GRIN). – URL: <http://www.ars-grin.gov/cgi-bin/npgs/html/-splist.pl?12610> (12.02.2014).
36. *Vaccinium* // URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Vaccinium> (last modified 05.01.2014)
37. Vander Kloet S. P. A subgeneric classification of the genus *Vaccinium* and the metamorphosis of *V. section Bracteata* Nakai: more terrestrial and less epiphytic in habit, more continental and less insular in distribution / S. P. Vander Kloet, T. A. Dickinson // *J. Plant Res.* – 2009. – Vol. 122. – P. 253–268.
38. Butkus, V. The highbush blueberry - a new cultivated species / V. Butkus, K. Pliszka // *Acta Hort. (ISHS)*. – 1993. – No. 346. – P. 81–86.

Надійшла 19.03.14